

מבוא

הפסקה שלהלן קשה לעיון, קל וחומר שאינה קלה לעיכול, הן מחמת לשונה וסגנונה, והן בגין תכניה. על פניה, הדיון כאן אינו ביחסים שבין דמוקרטיה ויהדות. הרב קוק מבקר בפסקה זו באופן חריף מאד, את העבודה הזרה והאלילות, מצד אחד, ואת המינות (הנצרות), מן הצד האחר. תכניו המרכזיים של הדיון מספקים מבט ביקורתי גם על מאפיינים בסיסיים של התרבות הדמוקרטית על בסיס השוואה לתפיסת הקדושה היהודית.

בין שוויון והכלה לקדושה / הרב אברהם יצחק הכהן קוק · אורות · אורות ישראל ותחייתו, פרק טו לעבודה הזרה ולמינות עמדה דתית משותפת: הכלה של העולם והאדם, כמות שהם, ללא ניסיון לשנות אותם.

יסוד הרשעה, שהיא מתפצלת לעבודה זרה ולמינות, הוא בא לבצר מקום לסיגי החיים, למותרות המציאותיות שבהויה ובאדם, במוסר ובחפץ, במפעל ובהנהגה, ליתן להם גודל ושלטון בתוך הטוב והקודש; לא לטהר את הקודש, כ"א לטמאו ולסאבו.

עם זאת, יש הבדל בין השתיים. העבודה הזרה מכילה את המציאות, לרבות רבדיה הנמוכים, ומביאה את הקדש אליהם. לעומתה, המינות מבקשת להביא את המציאות כמות שהיא אל הקדש, ובכך היא מחללת אותו.

אמנם, מקומה של עבודה זרה הוא מבחוץ, עומדת היא במקום הזוהמא והמותרות המגושמות ומאופלות, ומבקשת את בצורם ואת שליטתם והתגברותם על כל תוכן קודש והתערבותם עמו בכל האפשרות. גדולה ממנה היא הרשעה הצפונה הארסית של המינות, שהיא מחפשת לה פינה בעצם הקודש, "שְׁמֵמִית בְּיָדֵים תִּתְפֹּשׂ וְהִיא בְּהִיכָלִי מְלֹךְ" (משלי ל, כח). מתאמצת היא להשאיר את כל זוהמת העולם, את כל הגסות הגופנית, ואת כל הנטיות הרשעיות האחוזות בגוף הגס, בפנימיות יסודיו החמריים, ולעלות עמו אל האושר של הקודש, שהוא מיד מתחלל ומסתאב בנגוע בו היד המסואבה.

השורש הרעיוני של המינות הוא בקינות (שמקורה בקין).

לא שעה ד' אל קין ואל מנחתו מפני הרשעה שהיתה בו אחוזה; אותו הרצח, שיצא אל הפועל אח"כ, היה גנוז וספון בכח גם בעת הבאת הקרבן מפרי האדמה, וקרבן זה תועבה

הוא, הוא הוא המגביר את כל כח רע, והחטאת הרובץ על הפתח הוא מתגבר ומתאמץ ע"י ריח הקודש שהוא קולט אל קרבו ומהפכו לתכונתו. כה סובבת והולכת היא הקינות הרשעה, החפצה שתיטב בעיני ד', 'שד' ישעה אליה ואל מנחתה, ובחובה יודעת היא היטב, כי מאס ד' בה ופניה נופלים וחרה לה מאד וכעסה אגור בתוכה, ובכל עת מצוא הנה יד הרוצח מתגלה, צביון החטאת, שאליה תשוקתו של הדם הקיני, מתראה בכל תועבתו.

המינות – ביחסה אל הקדש – היא חלופה של האלילות, ושתיהן נוגדות את תפיסת הקדושה שהנחיל ד' לעם ישראל.

יסוד המינות, שלעגה על דברי חכמים ועשתה שמות בישראל פנימה, אשר אמנם מפני היד הגדולה מלאתי כח ד' אשר בחיי האומה לא הצליחה להרוס את השתות בכל זאת הכינה לה קורים, אשר צלחו להיות לארג של מחסה כזב על פני עמים רבים. הוחלפה האלילות במינות. לא התוכן הפנימי הוטב, כ"א העמדה. התואר החצוני גוהץ כמעט, אבל המטרה אחת היא, לא לקדש את הרצון, את החיים, את העולם הגס ואת הפנימיות המהותית ע"י כל אותו הסדר המוכן לכך בעצת ד' הגדולה, שיסודה הוקבע בישראל, בגוי קדוש, ומהסתעפיותיה יוכלו עמים רבים לינק, כל אומה לפי תוכנה, לפי מוסרה והכנתה הטבעית, ההיסטורית והגזעית, לפי השכלתה ומצבה הגיאוגרפי והכלכלי, וכל התכנים החברתיים והאישיים שלה המצטרפים לזה, לא זאת היא מגמתה.

המשכה הרעיוני של הקינות האוניברסאלית הוא בקרחת הישראלית (שמקורה בקרח). הקרחת חותרת לשוויון ומתנגדת למובחנות ולמדרגיות אותן מחייבת האידיאולוגיה של הקדושה.

הקינות עשתה באדם את מעשה המפעל הקרחי בישראל. הקריאה של "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד'" היתה קריאה לועגת לכל תוכן הקודש ולכל הרוממות וההכנה התוכנית, הדרושה להעשות עד שיהיה הקודש מבוסס בחיים באמת, שיהיה מובטח מכל פגם וסאוב, שלא יהפך לרועץ ולצרה היותר גדולה של העולם. על כן הוכרח הדבר שירד חיים שאולה, להאבד מתוך הקהל ולהיות לעולם לאות לבני מרי, שלא יהיו עוד כקרח וכעדתו. הקריאה אל כל העמים, השקועים בכל רפש הטומאה, בכל מעמקי הרשע והבערות, בתהומות החשך היותר מחרידות: "הנכם כלכם קדושים, כלכם בנים לד'", אין הפרש בין עם לעם, אין עם קדוש ונבחר בעולם, כל האדם הוא קדוש בשוה". זאת היא הקרחת האנושית, שהיא הקינות החדשה שממנה סובל האדם, שממנה "נוע תנוע ארץ פשפור ותתנוקדה פמלונה וכבד עליה פשעה ונפלה ולא תסיף קום" (ישעיהו כד, כ), עד אשר יפוח היום ויפקוד ד' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה. הבצור המרומי וההרקעה לשחקים, שהמינות מתימרת בהם, מוכרחים לפול ולהעקר מיסודם.

הקדושה היא הליך מתמשך ומדורג, ובשורת הקדושה של עם ישראל צריכה להדהד למרחב האנושי בכללו.

העולם צריך שיכיר, כי לא בהגה אחד, באמרת אמונה מתוארה לבדה, די לאדם לעוף לגן עדן, וכל אוצר הרעה, הרצח והתעוב, הספון בכל חדרי רוחו, בדמו ובבשרו, יכול להשאיר בעינו, וממילא הלא איננו צריך צרוף ולמוד, רכוז ועליה, "לית דעתיר מחזירא" [= אין עשיר מחזיר]. מזונותיו, גם הרוחניים, מצויים לו בכל זמן ובכל מקום, "ודמיין מיעיה לבני אינשי" [= ודומים מעיו ל(מעיי) בני-אדם]. קץ יושם לכל אותו החשך, יכיר האדם וידע, כי כל עמלו צריך שירוכז לטוהר הנפש, האפשרות של הטהר בתכונת העמים טעונה היא מילוי של רכוז, שהוכן כבר מאז ע"י אותה ההכנה הגדולה, שהפליאה יד ד' לעשות ע"י אותה האומה הנפלאה, "לְבָזָה נָפֶשׁ לְמַתְעֵב גּוֹי לְעֶבֶד מְשָׁלִים מְלָכִים יִרְאוּ וְקָמוּ שָׁרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעַן ה' אֲשֶׁר נֶאֱמַן קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרְךָ" (ישעיהו מט, ז); "הן עד לאומים נִתְתִּיו נְגִיד וּמְצִיָּה לְאֲמִים. הֵן גּוֹי לֹא תִדַע תִּקְרָא וְגוֹי לֹא יִדְעוּךָ אֱלֹהֶיךָ יְרוּצוּ לְמַעַן ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶּאֶרְךָ" (ישעיהו נה, ד-ה)

כיצד ינחיל עם ישראל את רעיון הקדושה לעולם?

החפץ של העמדת גוי אחד בעולם בתור ממלכת כהנים וגוי קדוש, שהוא צריך להיות למופת על האור העליון האלהי החודר בחיי העמים, שרק בהיותו מצוי ועומד, בהיותו חסון וחפשי, בהיותו שב לבנינו ולאשרו, אחרי כל הופעותיו המרובות בעבר, אחרי כל נסיונותיו הקשים, אחרי כל צרופיו ולבוניו, בשובו עם כל דעותיו ועם כל קניניו, עם כל רכוש נשמתו וכשרון חייו, עם כל טהרתו הגופנית, הגזעית והאמונית, עם כל תוכן ההופעה האלהית, שהוא לו למורשה ושסגולת ארצו מגדלתו ומרחבתו, אז ע"י אותה הידידות הפנימית שהוא יכול להראות לאומות העולם תחת כל המשטמה והרדיפות אשר קבל מהם, ע"י כל הכבוד וההשתוממות אשר כל הגוים כולם יוכלו להראות עליו תחת כל הבוז והחרפה אשר טפלו עליו, ע"י כל אותה התשוקה של ההתחברות והרעות עם עם ד' אלה עם נחלת ד', אשר סגולת הקודש בטהרתה לטהרת החיים ספונה בו, אשר רק ע"י חקוי ארוך ע"י הדרגה של העמקה דורית יכולה היא לצאת אל הפועל במדה הגונה גם בשאר העמים בכל האדם אשר על פני האדמה; אז יבורר לכל, כי סגולת הקודש אינה סגולה זלה, שיכולה להנטל בכל ידיים מסואבות, כי אם סגולה העולה בעמל נורא במסירת נפש קבועה, וע"י זכות נחלת קודש של אבות לבנים נושאי עולם באהבה ושומרים דרך ד' בכל עז. אז יוסרו פני הלוט מעל כל העמים והמסכה הנסוכה על הגוים, ואותה הותרנות של המינות תוכר כמו שהיא בתור מטבע פסולה, המסמאה את העינים ומטמאה את הנפשות, מרבה

רצח ודם וכל תועבה. "ד' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה, אליך גוים יבואו מאפסי ארץ, ויאמרו: "אך שקר נחלו אבותינו הבל ואין בם מועיל", "ונשגב ד' לבדו ביום ההוא, והאלילים כליל יחלוף", "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים".